

ולמנוע מצב כזה, יתכן שלא היינו מגיעים לכאן.

חוסר תוס'לב

עבירה פלילית אחרת, אשר נעברה עלייך בנקים רבים, היתה כאשר היתנו מתן הלוואות בקניית מניות הבנק. זה בדיוק המיקרה שלי" קרא התעשיין.

זה גם מצבם של תעשיינים רבים אחרים, הסביר עורך-הדין, אבל סעיף 7 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) אוסר התניה כזאת, והוא יוצר עילת תביעה אזרחית וגם עבירה פלילית. "יתכן שאם תלוננו במיטרה, תיפתח חקירה, ותוגש תביעה פלילית, תהיה לזה לפחות השפעה לעתיד. אולי יתחילו לשמור על החוק והסדר לפני מפולת ולא ייחכו שהכל יתמוטט כרי לשמור על החוק. הרי כל החוקים הללו נחקקו בדיוק כדי למנוע את מה שקרה.

אני רוצה לעבור מכאן לעילות הנויקים, כיוון שאחת מהן מתבססת על הפרתן של כל ההוראות הפליליות הללו שאותן הוכרתי. סעיף 54 א (1) לחוק ניירות-הערך קובע, כי אסור לכל אדם להניע או לנסות להניע אדם אחר לקנות או למכור ניירות-ערך תוך העלמת עובדות מהותיות שהוא יודע אותן או חייב לדעת. זוהי עבירה פלילית שעונשה עד שלוש שנות מאסר, ואם פקיד הבנק שלך, שייעץ לך בזמן האחרון, לא העמיד אותך על מצבו האמיתי של השוק, והרגיע אותך, כאשר הארמה להטה, או ייתכן שעבר עבירה לפי סעיף זה, ועל כן, על סעיף זה אפשר לבסס גם תביעת נויקין בעילה של היפר חובה חקוקה. עילה זו חשובה במיוחד, כיוון שנגרדה אין הבנקאי והבנק יכולים להתגונן בטענה של הסתכנות מרצון.

נגד עילות התביעה בנויקין בגלל רשלנות פקיד-הבנק, שלא הזהיר אותך מפני סכנה ונגד העילה החמורה יותר של חוסר תוס'לב מצד פקיד-הבנק שהישגה אותך כי הכל בסדר, כאשר מסביב כולם מכרו מניות בנקים — יש לבנק הגנה לפי סעיף 5 לפקודת הנויקין. הם יכולים לטעון, כי כל הציבור במדינת-ישראל ידע היטב את הפרש בין עלותן של המניות ובין שוויין, וכן את העובדה כי יועץ ההשקעות בבנק הוא פקיד של הבנק ודואג כראש וכראשונה לבנק שלו. אם בכל זאת סמכתם עליהם, הרי שהסתכמתם מרצון, וידעתם מה אתם עושים. ואם אדם רוצה לקפוץ מהגג מרצונו החופשי, אין על כך אחריות. "אולם הגנה זו אינה עומדת לבנק במיקרה של תביעת נויקין על הפרת חובה חקוקה. שהרי החוק שהופר נחקק כדי להגן עליך, ואינך יכול לוותר על הגנתו.

מובן שבמקרים מסויימים יש גם למשקיע הקטן, שהתייעץ עם פקיד הבנק, עילה של הפרת חובה. שהרי יש לפקיד חובה לתת ללקוח שירותים מיקצועיים, ויש לו חובת נאמנות כלפי הלקוח. אם לא קיים חובה זו והעדיף את טובת הבנק על פניו, יש גם בכך עילת תביעה. "טוב, סכם עורך-הדין, "וזהו המצב על קצה המזלג, אני יכול רק ליעץ לכם שאם תחליטו להגיש תביעה, ויש לכם עילות אחרות, תגישו את התביעה על סמך כל העילות כולן, ולא תוותרו על אף עילה אחת." רק עוד שאלה אחת, ביקש עורא, "האם הבנקים אחראים בכלל לייעוץ שנתנו הפקידים שלהם?" בוודאי, ענה עורך-הדין, "הפקידים לא פעלו כיועצים עצמאיים. הם היו שלוחיו של הבנק, ולכן באחריות שילוחית אחראי גם הבנק לכל עצה שנתנו ולכל פעולה שפעלו. יתכן שהפקידים גם אחראים באופן אישי, ונראה שמכחינה פרוצדור ראלית צריך לתבוע לריון גם אותם, אבל למרות המפולת, נדמה לי כי נכסית הבנק עדיין רבים מנכסי פקידיו וכעת הכנסת בבקשה אחד אחד לייעוץ אישי."

אבל גם משקיעים קטנים יותר, שלא זכו להסתחות בכתב, יש להם עדיין עילות-תביעה חזקות למדי. מניות הבנקים נסחרות מזה שנתים תוך ידיעה ברורה של כלכלנים ואנשי בנקים, כי הן שוות רק כשישית ממחירן. היה ברור כי זה בלון התופח ומתנפח עד שהוא יתפוצץ. נכון שאיש לא ידע בדיוק מתי יתרחש פיפוצ, אבל הוא היה צפוי. כל זמן שהמניות נשאו תשואה גבוהה, כולם היו מרוצים. אבל גם אז נעשו כנראה כל מיני מהלכים בלתי-חוקיים על-ידי חלק מהבנקים או חברות בת ואחות שלהם. הבנקים הבטיחו בתשקיפים שהוציאו, כי מניותיהם תהיינה מווסתות. מאחר שלפי חוק החברות, אסור לחברה לקנות מניות שלה כדי לווסת את מחירן, עשו זאת בדרך כלל על-ידי חברות-בת או חברות-אחות.

ברגע שהחלו הצעירים גרוילים הוויסות נמשך, אך הבנקים הגיעו למצב כלכלי קשה. זה מוכיח כי הם עזרו לווסת את המניות והלילו לשם כך כספים לחברות הקשורות אתם. זוהי כנראה עבירה פלילית של הבנק על פי סעיף 98 לחוק-החברות. אילו מישהו היה דואג לשמור על החוק קודם,

או על סעיף אחר מחוק הבנקאות, שגם עליה דיבר העורך-הדין. "האמת היא, שכעת אני לא מבין איך יכולתי להיות כזה אידיוט ולסמוך על ייעוץ פיננסי מצד פקיד של הבנק," אמר עורא. "הרי ברור שהפקיד מקבל את משכורתו מהבנק שלו. אולי הוא אפילו מקבל כונוסים אם הוא מוכר יותר מניות של הבנק ומביא לו יותר רווחים. אז איך אני יכול להאמין לו, שהוא יקח את האינטרס לי במקום ראשון ויתחשב כי יותר מאשר בבנק שלו?"

התעשיין אמר לפתע: "שמעתי אתמול שעורך-דין יוסף שגב הגיש תביעה לבית-המשפט המחוזי. הוא תבע בשם שלושה לקוחות של בנק, כי תהיה חלוקה של זכויות ההצבעה בבנק על פי סכומי ההשקעה של כל משקיע. וביתיים הוא מבקש שבכל מועצת-מנהלים של בנק ישב נציג הציבור. אתם יודעים שבעצם, לבעלי השליטה בבנקים אין כמעט מניות בבנק של עצמם? אתם יודעים שבבנק לאומי יש לחברת הכשרת הישוב 75 אחוזים מזכויות-ההצבעה בזמן שברשותם 0.56 אחוזים בלבד מהון המניות? הייתם מאמינים שדבר כזה קיים? זה לא יותר טוב בבנקים האחרים. אם התקבלה התביעה שלו, אז כולנו נהיה בעלי חלקים בבנק, והציבור שהפסיד הוא שישלוט בבנקים."

ומה נוכל לעשות בזכויות הצבעה הללו? נמכור את הבנק? שאלה הדברה בחיור. "כן," אמר עורא, "אני הייתי מוכר יותר ממחצית הסניפים המפוארים של הבנקים. הייתי מייצל אותם. מוריד את משכורת העתק שמקבלים הפקידים ומצמצם את הסגל. לפחות זה היה מקטין קצת את ההפסדים שכולנו נסבול."

דלתו של עורך-הדין נפתחה לפתע והלקוח שהיה בפנים יצא. על הסף עמד עורך-הדין ושאל את השלושה: "גם אתם בענייני מניות הבנקים?" "כן," ענו השלושה פה אחד. "טוב, אז אני מציע שתכנסו יחד, ואני אתן לכם קודם כל הרצאה קטנה על החוק, ואחר-כך, אם יהיה צורך, נשב עם כל אחד לחוד וננסה תביעות מישפטיות." על כורסות-העור הנוחות ישבו השלושה והקשיבו להרצאתו של עורך-הדין.

ניתוח מישפטי

אמר עורך-הדין: "אומנם, לכל מיקרה נסיבות שונות. אבל עילות-התביעה מגובלות במיקרה מניות הבנקים לכמה ראשים. מי שיש בידו התחייבות מבנק, שמניותיו ישאו רווחים ולא יפלו משער הדולר, ודאי שיש לו עילת תביעה על הפרת חובה. הוא יכול לתבוע את הנזקים שנגרמו לו בגלל ירידת המניות מתחת לשער הדולר, ולדרוש פיצוי מתאים על הפסדיו.

אבל גם משקיעים קטנים יותר, שלא זכו להסתחות בכתב, יש להם עדיין עילות-תביעה חזקות למדי. מניות הבנקים נסחרות מזה שנתים תוך ידיעה ברורה של כלכלנים ואנשי בנקים, כי הן שוות רק כשישית ממחירן. היה ברור כי זה בלון התופח ומתנפח עד שהוא יתפוצץ. נכון שאיש לא ידע בדיוק מתי יתרחש פיפוצ, אבל הוא היה צפוי. כל זמן שהמניות נשאו תשואה גבוהה, כולם היו מרוצים. אבל גם אז נעשו כנראה כל מיני מהלכים בלתי-חוקיים על-ידי חלק מהבנקים או חברות בת ואחות שלהם. הבנקים הבטיחו בתשקיפים שהוציאו, כי מניותיהם תהיינה מווסתות. מאחר שלפי חוק החברות, אסור לחברה לקנות מניות שלה כדי לווסת את מחירן, עשו זאת בדרך כלל על-ידי חברות-בת או חברות-אחות.

ברגע שהחלו הצעירים גרוילים הוויסות נמשך, אך הבנקים הגיעו למצב כלכלי קשה. זה מוכיח כי הם עזרו לווסת את המניות והלילו לשם כך כספים לחברות הקשורות אתם. זוהי כנראה עבירה פלילית של הבנק על פי סעיף 98 לחוק-החברות. אילו מישהו היה דואג לשמור על החוק קודם,

... וביתיים, ירדה הדממה על ביתו של בגין, שם שוררת אוירה סוריאליסטית

בגין

במהירות לכיוון תחנת האוטובוס. לפני צאתה ככה האור בשני החדרים שליד המירפסת. האם אלה החדרים שבהם מתגורר אביה? האם הוא נמצא שם? האם הוא בריא, חולה?

צחוק בתוך השקט

ערה-הברזל סגור, כך גם הדלת שמאחוריו. זו דלת בהירה עשויה

לאה מתגוררת בכיתו של בגין מאז מתה אמה, עליזה. בשעה 7 ורבע בדיוק בכל יום, יוצאת לאה בגין מן הבית. היא לבושה בחצאית כחולה וחולצת פסים. אלה הם מדים של אל-על. לאה יוצאת במהירות, מברכת כבר קר טוב את אנשי-הביטחון והשוטרים, אינה מתמהמהת. היא לוחצת על הכפתור שעל קיר-האבן בידה האחת, ובשניה פותחת את שער-הברזל. לאה יוצאת ליוס-העבודה. היא צועדת

ימזום צורם נשמע ושערי-הברזל נפתח. אישי-ביטחון ממעיל-ספארי בהיר יצא החוצה. 6 וחצי בבוקר. הוא צעד באיטיות סביב הבית, מתבונן, מסתכל ובוחן כל פינה. רחוב בלפור בירושלים היה שקט לחלוטין. מכוניות מעטות נסעו בכביש, כשנהגיהן אפילו לא מפנים מבט לעבר ביתו של מנחם בגין, ראשיה-ממשלה לשעבר.

השער נפתח שוב, ושוטר מנומנם יצא החוצה. השמש התחילה לכבזץ מבעד לעצי חזית והאורן שבחצר הבית, השוטר התמתח, פיהק פיהוק רחב, הלך כמה צעדים ברחוב כדי לרענן את עצמו וחזר לעמדת השמירה. הוא גמר את מישמרתו ועוד מעט יבוא להחליפו. גם הפעם עבר לילה שקט, ברחוב שקט, בבית שקט וחסר פעילות. אור נרלק בקומה השנייה של הבית.

בחדר הנמצא מאחורי המירפסת. על המעקה כמה עציצי גרניום פורחים ומטפס ריוק ורענן, המכסה חלק מן המירפסת הפונה לרחוב סמולנסקין. גם בחדר הסמוך לו נרלק האור. שום קול אינו נשמע מתוך הבית פני-מה. אנשי-הביטחון ממשיכים בפערי לותם בחצר הבניין.

בנעוד זמן קצר תצא לאה בגין, בתו של מנחם בגין, לעבודתה.

הנהג דמתי בא לביתו של בגין בכל יום. לפחות פעם אחת לפני הצהריים, ומביא לו את העיתונים. לפעמים הוא מופיע יותר מפעם אחת ומביא מיסמכים שונים, או לוקח אותם. דמתי הוא מהיחידים הנכנסים ממש פנימה אל תוך הבית.

הגנן חיים התימני, בא בכל בוקר בשבע וחצי בדיוק, ומשקה את הגן סביב ביתו של בגין. הוא גם שוטף ומנקה את המדרגות שבכניסה. חיים אינו נכנס לתוך הבית. כשהוא גומר את עבודתו הוא עוזב את המקום בצהריים. עד היום שלמחרת.